

1. 'Iedereen is op zoek naar troost'

Eind november zag ik in het programma *Buitenhof* een interview van Maaïke Schoon met een Canadese historicus, Michael Ignatieff. In Canada was hij een tijdlang oppositieleider in het parlement, iedereen kent hem in Canada, het had maar weinig gescheeld of hij was namens de Liberale Partij premier geworden. Ignatieff heeft een boek geschreven, dat heet *On Consolation*. De Nederlandse vertaling heet *Troost. Als licht in donkere tijden*. In dat interview vertelde Ignatieff wat de aanleiding was voor dat boek. Hij zei dit: 'Ik was uitgenodigd om hier in Nederland, in Utrecht, een lezing te komen geven. Vóór en ná die lezing werden er Psalmen gezongen, door vier beroemde koren, waaronder het Nederlands Kamerkoor.

Mijn vrouw en ik waren samen naar Utrecht gereisd. Ik weet niet meer wat ik in die lezing heb gezegd, maar die Psalmen, en die koren, die raakten ons zó enorm. Er waren 1500 mensen in die zaal in Utrecht. Overal zag je mensen in tranen. De woorden van de Psalmen werden geprojecteerd, en de combinatie van muziek en woorden was diep ontroerend.

Toen ik uit Utrecht vertrok, had ik een probleem. Ik ben niet gelovig, maar ik was diep ontroerd en op een bepaald manier getroost door het zingen en door de woorden zelf. Voor mij werd dat het begin van een zoektocht om te ontdekken hoe het komt dat religieuze taal ons kan troosten in een niet-religieuze tijd. Tijdens die zoektocht ben ik te rade gegaan bij allerlei denkers uit de geschiedenis. Mijn startpunt in Utrecht was het thema "gerechtigheid", daar ging mijn lezing ook over. Maar ik kwam uit bij het thema "troost".

Vervolgens zei Ignatieff nog iets opmerkelijks. Hij zei dit: 'Toen ik begon met het schrijven van mijn boek over troost, vroegen de mensen om mij heen: "Gaaf het wel goed met je? Waarom schrijf je over troost, heb je iets ergs meegemaakt?" Dan zei ik: "Nee, hoor, het gaat prima met mij." Maar nu, in de coronapandemie, is iedereen op zoek naar troost.'

Dat interview bij *Buitenhof* heeft me veel bezig gehouden. Want hier is iemand die niet gelooft, een intellectueel, iemand met een enorme levenservaring, die twee belangrijke conclusies trekt: ten eerste, dat voor ieder mens troost iets is van essentieel belang, wij hebben troost nodig, broodnodig; en ten tweede, dat die troost te vinden is in geloof, in religieuze muziek, in de Psalmen. Als een niet-gelovige zoiets zegt, dan is het de moeite waard om te luisteren. Want ik denk dat Ignatieff helemaal gelijk heeft. Ieder mens heeft troost nodig. Niet voor niets begint het leerboek van de kerk, de Heidelbergse Catechismus, precies met die vraag: 'Wat is uw enige troost, zowel in leven als in sterven?' Dat is waar alles om draait.

2. Wat is het 'treuren' waarover Jezus spreekt?

En daarom is het ook heel goed om die woorden van Jezus heel zorgvuldig te overwegen: 'Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen vertroost worden.' Op het eerste gezicht lijkt het misschien wel een heel vreemde uitspraak. 'Zalig', je kunt ook zeggen: 'Gefeliciteerd zijn de mensen die treuren.' Dat klinkt toch wel bizar. Over het algemeen doe je toch je best om níét te hoeven treuren. Je wilt graag gelukkig zijn, blij zijn, vrolijk. Is dat dan fout? Moet je je hele leven met een lang gezicht gaan rondlopen, altijd voorovergebogen met een gezicht als een oorworm? Is dat christelijk geloof?

Nee, dat dus niet. Dat is niet wat Jezus bedoelt. En treuren is geen zeuren, ook daar moet je goed op letten: treuren is geen zeuren, altijd maar negatief zijn over wat er allemaal niet goed is en wat vroeger allemaal beter was en 'de jeugd van tegenwoordig' en 'o, o, o, waar moet het heen...' Dat is zeuren, geen treuren. Weet je wat Jezus bedoelt? Dat je niet oppervlakkig voorbij leeft aan de breuken en de barsten in deze wereld, maar dat je het verdriet van mens en dier toelaat tot je hart, dat je het verdriet van Gód toelaat tot je hart.

Wat doet het met je als je hoort over de bevolking van Jemen, uitgemergeld van de honger en slachtoffer van een oorlog die al jaren duurt en waarvoor geen oplossing in zicht is? Wat doet het met je als je beseft dat op dit moment medechristenen lijden in concentratiekampen in Noord-Korea? Wat doet het met je als je

hoort over het tropisch regenwoud dat in een razend tempo wordt gekapt omdat mensen daar dikke winst op maken? Wat doet het met je als je op bezoek gaat bij iemand met een dwarslaesie? Natuurlijk hoef je niet de hele dag met een uitgestreken gezicht rond te lopen en tranen weg te pinken, maar waar Jezus op doelt, dat is een zacht hart. Als je hart zacht is, dan huil je mee, met de schepping die zo verwond is, met mensen voor wie het leven elke dag een worsteling is, dan huil je mee met God die deze wereld zo mooi heeft geschapen, en die moet meemaken dat wij er verwoestend in tekeer gaan.

Beseft je waar God om treurt? Hij heeft een intens verdriet om al die mensen die leven buiten Hem om. Die Michael Ignatieff, ik vond die man zo sympathiek. Ik dacht: 'Jij bent niet ver van het Koninkrijk van God', maar hij gelooft niet. Hij heeft niets met God. Wat moet dat de HERE een intens verdriet geven: mensen die Hem afwijzen. Mensen die zeggen: 'Ik geloof niet dat er een God bestaat, ik doe het zelf wel.' Je zult maar een kind hebben dat elk contact afwijst, wat je ook doet, hoeveel liefde jij ook geeft. 'Zalig zijn zij die treuren.' Wat bedoelt Jezus? Het gaat erom dat je steeds meer kijkt zoals God kijkt, voelt zoals God voelt, en huilt waar God huilt.

En het meest pijnlijk is dan ongetwijfeld je éígen leven, je eigen falen. Het meest schrijnend zijn je eigen zonden, alles waarmee je God verdriet doet, alles waarmee je Hem teleurgesteld hebt, boos gemaakt hebt, alles waarmee je Hem op het hart trapt, alles waardoor je Zijn oordeel over je heen gehaald hebt.

3. Meetreuren met God

Hoe dichter je bij God komt, hoe meer je dat herkent, dat er een laag is in je ziel die treurt: om de gebrokenheid van deze wereld, om het feit dat mensen leven zonder God, en vooral om je eigen zonden, je eigen falen, je eigen mislukkingen. 'Zalig zijn zij die treuren'. Weet je, als je op deze manier treurt, dan kom je heel dicht bij het hart van God, want het diepste verdriet in de hele wereldgeschiedenis is geleden door Hem Zelf. Jezus Christus, God de Zoon, hing aan het kruis, en Hij riep het uit naar de hemel: 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?' Al het verdriet van de hele wereld, van de hele mensheid, vloeide samen in die éne noodkreet: 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?' 'Waarom was dit nodig, Vader, dat zelfs U en Ik uit elkaar gerukt zijn?' En God de Vader, van Zijn kant, zag hoe Zijn Zoon hing te sterven. En toen Jezus de geest gaf en stierf, rouwde God de Vader om het verlies van zijn enige Kind, en Hij scheurde Zijn kleren als teken van rouw. Het voorhangsel in de tempel, het gordijn waarachter God Zich verborg, als het ware Zijn kleding op aarde, scheurde Hij van boven naar beneden middendoor. Iedereen die houdt van God, kent Zijn verdriet, en huilt mee. Ook al leef je gewoon je leven, ook al vier je je verjaardag en eet je een gebakje, ook al geniet je van je vrienden op school, diep in je ziel is er een laag van verdriet. Je treurt met God mee om het verloren paradijs.

4. Op welke manier geeft God ons troost?

'Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen vertroost worden', zegt Jezus. Hoe werkt dat, met die troost? Op welke manier geeft God ons troost? Hoe kan Hij ons écht troosten, van binnenuit? Ik kwam een verhaal tegen, dat mij hielp om dat te begrijpen. Het is een gebeurtenis in de jaren '80 in de Amerikaanse stad Saint Louis. Daar lag een jongen in het ziekenhuis, Douglas Maurer, 15 jaar oud. Hij voelde zich zó ziek, en na uitgebreide onderzoeken kwam er arts en praten met hem en met zijn familie. Hij bleek leukemie te hebben, en ze draaiden er niet omheen. De komende drie jaar zouden helemaal in het teken staan van de behandeling, hij zou chemokuren krijgen, hij zou kaal worden en zijn lichaam zou gaan opzetten. En daar lag Douglas, in zijn bed, en hij kwam terecht in een zware depressie. Een tante van Douglas belde naar een bloemenzaak vlakbij het ziekenhuis en bestelde een bos bloemen om bij hem te laten bezorgen. Ze vertelde dat het was voor haar neef van 15 die leukemie bleek te hebben. Douglas kreeg de bloemen en vond ze prachtig. Er zat een heel lief kaartje bij van zijn tante. Maar aan de bloemen zat nog een tweede kaartje. Daar stond ook iets op: 'Douglas, ik nam jouw bestelling op. Ik werk bij Brix bloemist. Ik had leukemie toen ik 7 jaar oud was. Ik ben nu 22 jaar. Sterkte. Mijn hart gaat naar je uit. Met vriendelijke groet, Laura Bradley.' En door dat kaartje, van Laura Bradley, klaarde het gezicht van Douglas helemaal op. Dat was de troost die hij nodig had. Want dat was wat ik leerde van dit verhaal. Wanneer kan een ander je nou écht troosten? Ten eerste als je met die ander lotsverbondenheid ervaart, als die ander hetzelfde heeft meegemaakt als jij. Laura wist wat leukemie is, van binnenuit, net als Douglas. En ten tweede als die ander ook echt hoop kan geven, hoop dat het goed komt, hoop dat de ellende zal worden overwonnen. Laura was genezen, en was nu aan het werk. En als zij kon genezen, kon Douglas ook genezen. En als die Canadese wetenschapper, Michael Ignatieff, zich nou afvraagt: 'Waarom bieden die Psalmen je nou zoveel troost? Waarom ligt er zoveel troost in geloofstaal?', dan is dat precies dit! Deze twee aspecten: lotsverbondenheid en hoop!

4a. God troost ons door Zich met ons lot te verbinden

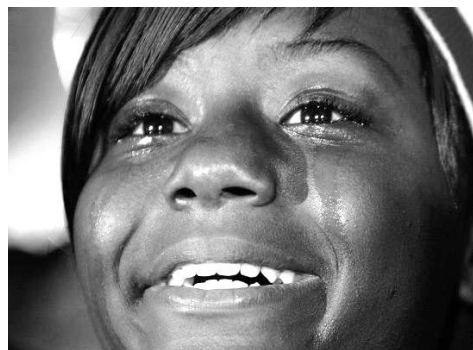
Want wie weet nou ten vólle wat jij meemaakt? Wie kent je nog beter dan jij jezelf kent? Dat is God! Wat een intense troost ligt daarin, dat Hij weet wat jij denkt, wat je voelt. Hij kent je verdriet, elke verborgen traan. Niemand is zó met je verbonden als God Zelf! En niemand is ook zo met je lótf verbonden als God Zelf. In het Oude Testament staat daar een prachtige tekst over in Jesaja 63: 8 en 9. Daar gaat het over de lotsverbondenheid van God met Zijn volk Israël. Vers 8: 'Want Hij zei: Zij zijn immers Mijn volk, kinderen die niet zullen liegen! Zo werd Hij hun tot een Heiland. In al hun benauwdheid was Hij benauwd; de Engel van Zijn aangezicht heeft hen verlost.'

'In al hun benauwdheid was Hij benauwd'. Lotsverbondenheid! En in die verbondenheid is God nog véél verder gegaan. Hij is in de persoon van Jezus Christus Méns geworden, Hij heeft gekózen voor de Menswording. Hij kwam om mee te maken, aan den lijve mee te maken, wat wij meemaken. Johannes 1: 14: 'En het Woord (datgene wat God te zeggen had) is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (Jezus!) en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid.' Jezus Zelf heeft Zich ingeschroefd in het menselijk bestaan, Hij weet het állemaal van binnenuit, wat het is: pijn, gemis, verdriet, vernederd worden, bespot worden. Hij weet wat verleiding is, en Hij kent de krácht van verleiding, alleen is Hij er nooit voor bezweken. Jezus weet wat honger is en dorst, wat slaapttekort met je doet, Hij weet wat angst is, doodsangst. Als er nou Eén lotsverbonden is met jou, dan is het wel Jezus! Als Hij komt om je te troosten, dan is dat échte troost. En hoe komt Hij tot ons? Door Zijn Heilige Geest! De Geest die uitgaat van de Vader en de Zoon, de Heilige Geest die door Jezus de 'Trooster' wordt genoemd. Jezus zegt tegen Zijn discipelen, vlak voor Zijn lijden en sterven: 'Ik zal jullie niet als wezen achterlaten, Ik kom tot jullie!' En hoe doet Hij dat? Door de Heilige Geest! Daarom vind ik het zo prachtig dat juist vandaag het nieuwe rode kleed hier hangt. Rood is de kleur van het vuur, de kleur van de Heilige

Geest. De duif verwijst naar de Heilige Geest, de Trooster. Als jij treurt, als je verdriet hebt, weet dan: er is God die Zich met jou verbonden heeft, die een verbond met je heeft opgericht, en die bij je is, die in je woont! Als er Eén is die kan troosten, dan is Hij het wel. Zelfs iemand die niet gelovig is, komt tot die ontdekking: voor troost moet je bij het geloof zijn, bij God!

4b. God troost ons door ons nieuwe hoop te geven

Lotsverbondenheid, dat was het éne element van echte troost, en het andere element, dat was: hoop! Nieuwe hoop! Alleen in Jezus is er echte hoop. Waarom? Omdat alles in deze wereld vastloopt in de dood. Niets ontkomt aan de dood. Maar júíst die dood is door Jezus overwonnen! Als jij treurt om je eigen falen, je eigen zonde, je eigen mislukkingen, vlucht dan naar Jezus! Hij gaf Zichzelf om jou genadig te zijn, Hij offerde Zich op om jou vrij te pleiten, om jou genade te schenken! Als jij treurt omdat mensen buiten God om leven, vlucht dan naar Jezus! Want Hij stuurt Zijn Geest over de aarde, de Geest die klopt aan de harten van mensen. De Geest die de Trooster is. Als jij treurt om de gebrokenheid van deze wereld, vlucht dan naar Jezus! Want Hij komt terug, om alle dingen nieuw te maken! Als alle duivelse machten, als alle vijanden verslagen zijn, legt Hij het bestuur van deze wereld weer terug in de handen van God. Dan is er nooit meer pijn, nooit meer tranen, nooit meer rouw, en je hoeft nooit meer te treuren, nooit meer. 'Wat is je enige troost in leven en sterven?' vraagt de Heidelbergse Catechismus. En het antwoord

luidt: 'Mijn enige troost is, dat ik niet van mijzelf ben, maar van Jezus Christus. Hij heeft met Zijn bloed voor mijn zonden betaald en mij uit de macht van de duivel verlost. Hij bewaart mij, zodat zonder mijn Vader geen haar van mijn

hoofd valt. Alles wat Hij doet, is goed voor mij. Hij verzekert mij door de Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt dat ik Hem mijn leven lang wil dienen.'

5. Wij mogen Troost-brengers zijn in deze wereld

Wij hebben zo'n geweldige boodschap! De boodschap die wij als gemeente van Christus mogen doorgeven, is zó bijzonder! We mogen elkaar ermee bemoedigen. We mogen onze kinderen ervan vertellen. We mogen het doorgeven aan onze burens en collega's. En daarom is het zo'n zegen dat er een kerk is, en dat er mensen zijn om die kerk te besturen en te leiden. Weet je wat wij mogen zijn? Troost-brengers in een wereld die erop zit te wachten! Wat zei Ignatieff ook al weer? 'Maar nu, in de coronapandemie, is iedereen op zoek naar troost.' Ik ben zó dankbaar, dat jij, Gerard, je wilt blijven inzetten voor het doorgeven van troost, juist aan mensen die het niet makkelijk hebben. Want dat doe je als diaken. Je laat zien dat via de gemeente van Christus troost de wereld in stroomt, in woorden en in daden. Ik ben zó dankbaar, Ko, dat jij wilde meehelpen, de afgelopen jaren, om kerk te zijn, juist in deze moeilijke tijd. God zal je er beslist om zegenen. En ik ben zo blij, Maurits, dat jij dat stokje overneemt. Want de gemeente van Christus is een plek van hoop in de wereld.

Nog één keer Ignatieff. Hij zei nog iets wat ik opmerkelijk vond. Hij zei: 'De plaatsen waar we vroeger heen gingen voor troost – de kerk, de moskee, de synagoge, de tempel – daar zijn nu niet zoveel mensen meer, hoewel we daar nog steeds heen gaan als we iemand begraven, en niet-gelovigen denken dan: Dit is de plaats waar ik hoor te zijn in zulke omstandigheden.' Bijzonder om dit te horen uit de mond van iemand die niet gelooft: de kerk is de plaats waar je hoort te zijn als je zoekt naar troost. En onder de beschermende vleugels van de goede God is die troost ook te vinden. De echte troost. Je vindt hem nergens anders. Amen.